

אני שבנר שכל אדם זקוק לשני עמיתים, כאשר הוא מגיע לסוף ימיו, עת שנסתם הגולל על קברו: למספיד אנהד שיציין את הדברים החיוביים, וגם לביוגרף אובייקטיבי שיוכל להנציח את זכרו בלא משוא פנים. הראשון נחוץ, כדי שנזכור שאכן היו ימים אחרים וטובים יותר, והשני מחוייב המציאות ההיסטורית, כי אחרת הופכת דמות הנפטר לשבלונה חד-מימדית.

משיחות שערכתי עם בנותיה של אסתר ז"ל נעם כמה חברים, הצטיירה תמונה של מעט אור והרבה צל; מעין חידה שבה סימני השאלה רבים יותר מן הפתרונות. אבל הרגשתי היא, שנעשה עוול לאסתר וגם לעצמנו, אם במנות ותיקה שחיתה בישוב זה קרוב לשלושים וחמש שנה מתוך הכמעט שישים שנות חייה, לא בנסה להתעמק.

אסתר באה ממשפחה יהודית עניה שגרה בגלזגו. היא העריצה את אביה, שהיה אידיאליסט ציוני נלהב, ושהדביק את בתו וזלומו על משק חקלאי בארץ אבות האומה. האב לא הגשים את חלומו, כי נפטר בטרם מלאו לו חמישים שנה, אבל הבת - בעלת מרץ רב, חוש הומור מבריק ואינטליגנציה גבוהה - לא ויתרה על האידיאלים ועלתה ארצה.

יש המסתכלים אחורנית על חיי הקיבוץ במנסורה בגעגועים כעל תקופת נעורים שהיתה כולה טובה. ויש אחרים שמסתייגים קימעה ואומרים: במנסורה הקריטריונים היו "חלוציים" ביותר והביקורת על מי שלא עמד בדרישות התקופה היתה מסוגלת לגרום למועקה. אסתר היתה בין אלה שרצו בכל מאודם לעבוד בחקלאות, והתקופה שבה עבדה בכרם היתה תקופה מאושרת בחייה. דרישות הקיבוץ וציפיותיה לא עלו בקנה אחד, כי העדיפו שהבחורות תעבודנה בבתי-ילדים, וזאת אסתר סירבה לעשות.

מה יעשה אדם כשהגורל קובע, שבין הרצון לבין יכולתו לעבוד קיים פער גדול? יניתה ואילנה זוכרות שמשנות השלושים לחייה - תקופת הילדות שלהן - הן התרגלו לבקר את אימן בבית-חולים זה או אחר. מתקופה זו החל תהליך ההתנכרות שהלך והתעצם, בין אסתר לבין החברה. אף-על-פי-כן היו תקופות, נשכחות על-ידי רובנו, כשהתגלתה אסתר השחקנית הקומית המעולה. לאסתר היה מוח מבריק וחוסר סבלנות כלפי אלה שעמדו בניגוד לדיעותיה. לא פעם היא צדקה במסקנותיה, אבל ברוב המקרים החברה, ככל חברה, לא סובלת את מבקריה, והאי-אמון בין האישה החולנית לבין החברה הקיבוצית גדל והלך.

המשברים בחייה היו רבים וקשה להבין, איך היתה יכולה לחזור מן הקשים שבהם במידה גדולה של שפיות. כולם הטביעו את חותמם בנפשה ובהתנהגותה. דבר אחד לא השתנה: יחסה ואהבתה לארץ זאת שהפכה לביתה. לאומיותה היתה צרופה ומרחיקת לכת. למרות שתמיד ראתה את עצמה כחלק מעולמם ומאבקם של הפועלים, היו דיעותיה הלאומיות קרובות יותר לאלה של תנועת "התחיה".

אומרים חבריה, שאסתר היתה ידידה טובה, בעלת לב רחב, שלולא אירע דבר זה או קרתה טרגדיה זו, היתה יכולה להגיע לגדולות. כאלה הם חיינו של אדם בן תמותה לכל הדרך בה הוא הולך - מילדות לנעורים, מבגרות לזיקנה - יש פרשות דרכים וצמתים, ולא תמיד הוא מפענח בכון את תמרורי החיים.

חייה של אסתר, שנקטעו השבוע, הם חלק של תולדותינו של קיבוץ זה. יש לה חלק בכל הנעשה בבניין יישוב חלוצי ובתקנת הארץ שאהבה.

יהי זכרה ברוך.